ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Шарипов Раҳмоналӣ Саидакбарович дар мавзуи «Хусусиятҳои рушди фарҳанги иҷтимоишавии ҷавонон зимни истифодаи воситаҳои техникӣ ва шабакаи интернетӣ» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.05. – Назария, методика ва ташкили фаъолияти фарҳангӣ-иҷтимоӣ (13.00.05.03 – педагогикаи иҷтимоӣ ва худшиносӣ)

Истифодаи иртиботи Интернет дар раванди таълимӣ яке аз шаклҳои нави ҳамкориҳои байни хонандагон, донишҷӯён ва омӯзгорон мебошад. Ин шакли ҳамкорӣ бо хоҳиши ҳарду ҷониб барои васеъ кардани имконоти дарс ва ҳамгироии унсурҳои таҳсили фосилавӣ ба раванди таълими вақти муайян муқаррар карда мешавад.

Технологияҳои муосир ба муассисаҳои таълимӣ имкониятҳои қаблан нодирро фароҳам меоранд. Синфҳои виртуалӣ, платформаҳои интерактивӣ ва барномаҳои мобилӣ дар дасти омӯзгорон абзорҳои ҷудонашаванда мешаванд. Онҳо на танҳо ба беҳтар шудани азхудкунии мавод, балки ба рушди тафаккури интиқодӣ, эҷодкорӣ ва малакаҳои ҳамкорӣ дар байни донишҷӯен мусоидат мекунанд.

Дар рисолаи пешниҳодшуда андешаҳо оид ба масоили назариявӣ ва методологӣ, баррасӣ ва муқоисаи вазъият ва хусусиятҳои рушди фарҳанги иҷтимоишавии ҷавонон зимни истифодаи воситаҳои техникӣ ва шабакаи интернетӣ баён шудааст.

Асоси таҳқиқоти унвонҷӯйро баррасии озмоишҳои илмию равоншиносии олимони ватанию хориҷӣ оид ба хусусиятҳои рушди фарҳанги иҷтимоишавии ҷавонон зимни истифодаи воситаҳои техникӣ ва шабакаи интернетӣ ташкил додааст. Ҳалли масъалаи мазкурро унвонҷӯй дар натиҷаи корҳои илмии назариявӣ ва амалӣ оид ба мавзуи мазкур дар муқаддима, ду боб ва ҷамъбасти он нишон додаст.

Диссертант мавзуеро барои таҳқиқоти диссертатсионӣ интихоб намудааст, ки муҳим ва мубрам аст, зеро аз муассисаҳои таълимӣ сар карда, ба ҳаёт омода намудани насли ҷавон кафолати рушди фарҳанги иҷтимоишавии ҷавонон зимни истифодаи воситаҳои техникӣ ва шабакаи интернетӣ таъмин намуда, ин арзиши иҷтимоии миллӣ ва умумибашариро дар замири худ парвариш менамояд.

Бояд қайд кард, ки муҳаққиқ бо мақсади баррасии ҳаматарафаи мавзуи таҳқиқот адабиёту осори илмии олимону муҳаққиқони зиёди

ватаниву хориҷиро омӯхта, вобаста ба мавзуи таҳқиқоти диссертатсиониаш таҳлилу таҳқиқ ва кор ба таври густурда мавриди истифода қарор додааст.

Дар муқаддима муҳиммияти мавзуи таҳқиқот асоснок шуда, дастгоҳи илмии таҳқиқот муайян, мақсаду вазифаҳо ва фарзияи кор таҳия, озмоиш ва татбиқи натиҷаҳо ва масъалаҳои ба ҳимоя пешниҳодшуда мухтасар ва амиқ муайян карда шудаанд.

Навгонии илмии таҳқиқот:

- консепсия ва ҷузъҳои "фарҳанги интернетии ҷавонон" бо назардошти гурӯҳҳои синну сол ва хусусиятҳои шахсӣ мушаххас карда шуданд. Ҳама унсурҳои асосӣ, аз қабили меъерҳои иттилоотӣ, тарзи ҳамкорӣ ва рафтори иттилоотиву иртиботӣ муайян ва асоснок карда шудаанд;
- меъёр ва нишондиҳандаҳои муҳим дар ин самт муайян карда шудаанд, аз ҷумла арзишу ангезаҳое, ки тавассути нишон додани ҳавасмандӣ ба фаъолияти иттилоотӣ, дарки арзиши амалҳои иттилоотӣ, фаъолсозии коммуникатсия, инчунин равишҳои арзишӣ ба ҳамкорӣ ва риояи принсипҳои амалияи бомуваффақияти иттилоотӣ ва коммуникатсионӣ ҳавасманд мекунад;
- стандарти таълимӣ таҳия шудааст, ки огоҳӣ дар бораи имкониятҳо ва сохтори амалҳои иттилоотӣ ва коммуникатсионӣ, инчунин усулҳо ва захираҳо барои ҳамкории дастаҷамъӣ, аз ҷумла меъерҳо ва қоидаҳои муқарраршуда дар соҳаи маълумот ва мубодилаи интернетро дар бар мегирад;
- меъёрҳое, ки ба равиши абзорӣ-фаъолиятӣ асос ефтааст, коркард ва самаранокии истифодаи он собит карда шудааст (донистани усулу восита ва принсипҳои фаъолияти иртиботӣ, мувофиқати фаъолияти иттилоотӣ ва иртиботӣ ба меъёрҳо ва қоидаҳои муқаррарнамудаи ҳамкории бомуваффақияти иҷтимоӣ дар шабакаи Интернет);
- меъёрҳои мутобиқшавӣ (паст), самаранокӣ (миена), эҷодкорӣ (баланд) дар заминаи ташаккули фарҳанги интернетӣ дар насли ҷавони ба таълим машғулбуда таҳия ва пешниҳод карда шудаанд.
- барномаи модулии «Асосҳои фарҳанги интернетии ҷавонон дар муҳити муосири муассисаҳои таълимӣ» коркард ва ҷорӣ карда шудааст.

Аҳамияти назариявии таҳқиқот аз он иборат аст, ки натиҷаҳои он дар назария ва методологияи таҳсилоти миёнаи умумӣ ва касбӣ саҳми муайян мегузоранд. Таҳқиқот ҷанбаи иҷтимоӣ-педагогии ташаккули фарҳанги интернетии ҷавонони таълимгирандаро ошкор менамояд; хусусиятҳои муҳим ва пурмазмуни мафҳуми «фарҳанги интернетии ҷавонон дар муҳити

таълим»-ро ошкор мекунад; меъёрҳо, нишондиҳандаҳои асоснокшуда, сатҳи фарҳанги ташаккулёфтаи интернетии ҷавонони таълимгирандаро, ки хусусиятҳои асосии фарҳанги Интернетро муайян мекунанд; маҷмуи шароити педагогӣ зикр карда шудааст, ки таваҷҷуҳро ба ташаккули сатҳи баланди фарҳанги интернетӣ дар байни хонандагон ва донишҷӯён муайян менамояд.

Аҳамияти амалии таҳқиқот

- амсилаи таҳияшудаи раванди ташаккули фарҳанги интернетии ҷавонон дар муҳити муосири муассисаҳои таълимӣ бо мақсади муносибгардонии ташаккули малакаҳои фаъолияти муассири иттилоотӣ ва иртиботии ҷавонон дар Интернет истифода бурда мешавад;

- истифодаи дастгоҳи илмӣ-таҳқиқотӣ дар асоси меъёрҳо имкон медиҳад, ки сатҳи ташаккули фарҳанги интернетии ҷавонон назорат карда шавад;

- барномаи муаллифонаи модулии таълимии «Асосҳои фарҳанги интернетии ҷавонон дар муҳити муосири муассисаҳои таълимӣ», ки дар корҳои беруназаудиториявӣ амалӣ карда шудааст, ба баланд шудани сатҳи ташаккули фарҳанги интернетӣ мусоидат мекунад;

- хулосаҳо ва муқаррароти асосӣ, маълумоти таҷрибавӣ-озмоишӣ, маҷмуи саволномаҳо, тестҳо барои гузаронидани таҳқиқоти ҳамаҷониба ҷиҳати беҳтар кардани таълими Интернет дар муассисаҳо, коллеҷҳо, донишгоҳҳо истифода шаванд.

Дар боби якуми диссертатсия «Заминаҳои назариявии ташаккули фарҳанги иҷтимоишавии ҷавонон зимни истифодаи воситаҳои техникӣ ва шабакаи интернетӣ», дар асосу заминаҳои назариявии вобаста ба мавзуъ тавсияҳо ироа гаштаанд. Дар фасли якуми боби якуми диссертатсия - «Ҷанбаи иҷтимоӣ-педагогии ташаккули фарҳанги иҷтимоишавии ҷавонон зимни истифодаи воситаҳои техникӣ ва шабакаи интернетӣ» ҷанбаю хусусиятҳои иҷтимоӣ-педагогии масъала фарогир мебошад.

Қайд гардидааст, ки ҷомеа ба марҳилаи муосири рушд ворид шудааст – ҷомеаи иттилоотӣ ташаккул меёбад, ки равандҳои иттилоотӣ ва иттилоот дар он яке аз ҷузъҳои муҳимтарини фаъолияти ҳаёти инсон ва ҷомеа мегарданд. Рушди раванди ҷаҳонӣ на фақат ба ташаккули муҳити нави иттилоотии мавҷудияти инсон оварда мерасонад, балки ҳамчунин барои тарзи ҳаёти солим ва фаъолияти касбӣ мусоидат мекунад.

Фасли дуюми боби якуми диссертатсия - «Бархӯрдҳои назариявӣ нисбати таъйиноти мафҳуми «фарҳанги интернетӣ»-и ҷавонон дар

таълифоту таҳқиқотҳои муосир» бархӯрду муносибатҳои назаритявиро вобаста ба фарҳанги интернетӣ дар асарҳои илмӣ баррасӣ мегардад.

Фарҳанги интернет меъёрҳо ва интизориҳои навро ташаккул медиҳад, ки ба рафтори корбарон дар шабака таъсир мерасонанд. Дар шароити ҷаҳонишавӣ ва дастрасии фаврӣ ба иттилоот, ҷанбаҳои нави муошират ба вуҷуд меоянд, ки дар онҳо мафҳумҳо ба монанди одоби шабака ва фарҳанги ҳамкорӣ нақши муҳим мебозанд. Ҳамкории муассир аз иштирокчиён талаб мекунад, ки аз ин меъёрҳо огоҳ бошанд ва ба онҳо мутобиқ шаванд, ки ин на танҳо сифати муоширатро беҳтар мекунад, балки хатари муноқишаҳоро коҳиш медиҳад.

Боби дуюми диссертатсия - «Асоснокии таҷрибавию озмоишии самаранокии ташаккули фарҳанги иҷтимоишавии ҷавонон зимни истифодаи воситаҳои техникӣ ва шабакаи интернетӣ» асоснок намудани самаранокии фарҳанги ҷавононро дар асоси таҷрибаю озмоишҳо буда, фасли якуми боби дуюми диссертатсия «Шароитҳои педагогии ташаккули фарҳанги иҷтимоишавии ҷавонон зимни истифодаи воситаҳои техникӣ ва шабакаи интернетӣ» баррасию тавсифи шароитҳои педагогии ташаккул ва рушди фарҳанги ҷавононро фаро мегирад.

Фасли дуюми боби дуюми диссертатсия «Ташкили корҳои таҷрибавӣ-озмоишӣ оид ба ташаккули фарҳанги иҷтимоишавии ҷавонон зимни истифодаи воситаҳои техникӣ ва шабакаи интернетӣ» масъалаҳои ташкилии корҳои таҷрибавӣ-озмоиширо дар бар мегирад.

Муҳаққиқ қайд мекунад, ки таҳлили назариявии мушкилоти ташаккули фарҳанги интернетии ҷавонон дар муассисаҳои таълимӣ аҳамияти ин мавзуъ ва зарурати татбиқи ҷузъи таҷрибавии корро тасдиқ мекунад. Ин мушкилот дар педагогика ба таври кофӣ таҳқиқ нашудааст ва инчунин дар айни замон системаи дақиқи сохтории ташаккули фарҳанги интернетии ҷавонон дар институтҳои муосири таълимӣ вуҷуд надорад.

Дар асоси хулосаҳое, ки дар ҷараёни таҳлили асосҳои назариявӣ ба даст оварда шудаанд, вазифаҳое таҳия карда шуданд, ки ба муайян кардани раванди ташаккули фарҳанги интернетии ҷавонон ва арзёбии сатҳи рушди он равона карда шудаанд.

Фасли сеюми боби дуюми диссертатсия - «Натиҷаҳои корҳои таҷрибавӣ-озмоишӣ оид ба ташаккули фарҳанги иҷтимоишавии ҷавонон зимни истифодаи воситаҳои техникӣ ва шабакаи интернетӣ» баррасӣ ва тавсифи натиҷаҳои корҳои таҷрибавӣ-санҷиширо баррасӣ менамояд.

Муҳаққиқ омӯзиши сатҳи ташаккулии фарҳанги интернетӣ аз рӯйи се меъёр гузаронидааст. Минбаъд ҷараёни рушди сатҳи фарҳанги интернетии ҷавононро аз рӯйи меъёри ангезавӣ-арзишмандӣ таҳлил намудааст.

Дар кори илмӣ-таҳқиқотии диссертант нуқтаҳои назари илмӣ-методологӣ ва асосҳои назариявии хусусиятҳои рушди фарҳанги иҷтимоишавии ҷавонон зимни истифодаи воситаҳои техникӣ ва шабакаи интернетӣ муайян карда шудааст. Тавсияҳои пешниҳоднамудаи диссертант рушди фарҳанги иҷтимоишавии ҷавононро таъмин мекунад.

Автореферати диссертатсия ба талабот ҷавобгӯ мебошад ва муҳтавои мухтасари диссертатсияро ифода мекунад. Мақолаҳои дар нашрияҳои тақризшавандаи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон чопнамудаи муаллиф мазмуни таҳқиқотро инъикос мекунад.

Натиҷаҳои ба дастомадаи муҳаққиқ, эътимоднокӣ, хулосаву тавсияҳои методӣ аз ҷиҳати илмию – методӣ дар кори илми таҳқиқотӣ асоснок карда шудаанд.

Вале барои боз ҳам беҳтар гардидани мазмуну муҳтавои кори таҳқиқотӣ баъзе тавсияҳои хешро пешниҳод менамоям:

1. Фасли якуми боби дуюми диссертатсия ба «Шароитҳои педагогии ташаккули фарҳанги иҷтимоишавии ҷавонон зимни истифодаи воситаҳои техникӣ ва шабакаи интернетӣ» бахшида шудааасту, аммо дар автореферат номгӯй ва тарзи интихобу натиҷаҳои шартҳои педагогии ташаккули фарҳанги иҷтимоишавии ҷавонон зимни истифодаи воситаҳои техникӣ ва шабакаи интернетӣ оварда нашудааст.

2. Дар кори таҳқиқотӣ ҳангоми тарҷума баъзе хатогиҳои илмӣ мушоҳида мегардад (масалан: “Констатирующий этап эксперимента ЭГ”- Марҳилаи тасдиқии Гурӯҳи озмоишӣ ва “Констатирующий этап эксперимента” бошад “Марҳилаи тасдиқии Гурӯҳи назоратӣ” (саҳ 30 ва 61) тарҷума шудааст, ки ин нодуруст аст.

ХУЛОСА

Диссертатсияи Шарипов Раҳмоналӣ Саидакбарович дар мавзуи «Хусусиятҳои рушди фарҳанги иҷтимоишавии ҷавонон зимни истифодаи воситаҳои техникӣ ва шабакаи интернетӣ» ба талабот КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ (карори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267) ва Дастурамал оид ба тартиби барасмиятдарории диссертатсияҳо барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD)-доктор аз рӯйи ихтисос, номзади илм ва доктори илм, авторефератҳо ва мақолаҳои илмии чопшуда доир ба мавзуи диссертатсия ҷавобгӯ буда, муаллифи он

сазовори дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои педагогӣ аз рӯи ихтисоси 13.00.05. – Назария, методика ва ташкили фаъолияти фарҳангӣ-иҷтимоӣ (13.00.05.03 – Педагогикаи иҷтимоӣ ва худшиносӣ) мебошад.

Доктори илмҳои педагогӣ,
профессори кафедраи физикаи тиббӣ
ва биологӣ бо асосҳои технологияи
информатсионии МДТ "Донишгоҳи
давлатии тиббии Тоҷикистон
ба номи Абуалӣ ибни Сино" Қодиров
Бахтиёр Розиқович

Маълумот барои тамос:
Суроғa: 734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Душанбе, н. Сино, хиёбони Сино 29-31.
Телефон: 926335504. E-mail: bakhtiyor_0663@mail.ru

Имзои Қодиров Бахтиёр Розиқовичро тасдиқ мекунам.

Сардори Раёсати рушди кадрии
МДТ "Донишгоҳи давлатии тиббии
Тоҷикистон ба номи Абуалӣ ибни Сино",
номзади илмҳои тиб Сафаров Б.И.